

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการบริหารโครงการได้ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารงานของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐบาล หรือ ภาครัฐกิจเอกชน เนื่องจากการบริหารโครงการช่วยให้หน่วยงานสามารถดำเนินโครงการ หรือ แผนงานสำคัญ ประสบผลสำเร็จ ในขณะที่ไม่สามารถทำงานนั้นให้สำเร็จได้โดยวิธีบริหารงาน ตามปกติ โครงการเป็นเครื่องมือที่ทำให้หน่วยงานพัฒนาด้านการวางแผน การจัดองค์การ การกำกับดูแล และการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการใช้บุคลากรของหน่วยงานให้เกิด ประโยชน์สูงสุด (สุวัฒน์ พัฒนไพบูลย์, 2531)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2532) ได้กล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานจะต้อง ดำเนินการมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่เป็นงานประจำ ไม่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดแน่นอน มีจุด มุ่งหมายเพื่อให้หน่วยงานดำรงคงอยู่ได้ตามปกติและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เป็นพิเศษเพื่อริเริ่ม งานใหม่ กำหนดจุดเริ่มต้น และสิ้นสุดของงานไว้แน่นอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้หน่วยงานพัฒนาขึ้น การที่จะดำเนินงานที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าวให้สำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยทางการบริหารมา ประสานสัมพันธ์กันอย่างมีระบบทั้งด้านกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ หน่วยงานจึงต้องจัดทำเป็นโครงการขึ้นมาดำเนินการ และบริหารโครงการนั้น เพื่อให้กิจกรรม ต่าง ๆ เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ

การบริหารโครงการเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหน่วยงานโดยตรงที่จะต้องพยายามทำให้ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ภายใต้ข้อจำกัดของเวลา และค่าใช้จ่ายที่กำหนด ไว้ (Moder, Phillips and Davis, 1983) และการที่จะบริหารโครงการให้บรรลุ ผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์โดยอาศัย

กระบวนการบริหาร 5 กระบวนการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุม และทุกกระบวนการดังกล่าวนี้ จะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอจากระบบสารสนเทศ ระบบการสื่อสารและความรับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ของบุคลากรในหน่วยงาน (Goodman and Love, 1980)

ในระบบการบริหารโรงเรียน โครงการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบในโครงสร้างของแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน อันประกอบด้วย แผน แผนงาน โครงการและกิจกรรม แผนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความสำเร็จของแผนงานและแผนงานแต่ละแผนงานจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นรองรับแผนงานนั้น ๆ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2532) โครงการจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติ โดยรวมเอากิจกรรมต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันมาดำเนินงานร่วมกัน ในโครงการจะแสดงรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทรัพยากรและวิธีดำเนินการ ในขั้นตอนการนำแผนและแผนงานไปปฏิบัตินั้น กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการนำโครงการที่บรรจุไว้ในแผน หรือแผนงานไปปฏิบัติกันเอง โครงการจึงมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของแผนงานเป็นอย่างมาก ถ้าการบริหารโครงการมีประสิทธิภาพแล้ว จะสามารถสนับสนุนให้แผน หรือแผนงานที่วางไว้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกัน

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ทั่วประเทศได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวางแผนบริหารโรงเรียนอย่างมีระบบ และใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) และฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำคู่มือการจัดทำแผนบริหารโรงเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียน ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ และจัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกคน ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน สามารถจัดทำแผน แผนงาน โครงการ และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527 ก, 2529 ก) และจากการที่รัฐบาลได้นำระบบงบประมาณแบบแผน - แผนงาน หรือ PPBS (Planning Programming Budgeting System) มาใช้ในการจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ จึงกำหนดให้ทุกหน่วยงานในสังกัด ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับโรงเรียน เสนอของงบประมาณประจำปีในรูปแบบ แผนงาน โครงการ โรงเรียนประถมศึกษาจึงได้กำหนดโครงการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของแผน - แผนงาน เพื่อเสนอขอตั้งงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ข)

พิสิษฐ์ ศิวาลัย (2527) ได้ศึกษาปัญหาอุปสรรคการวางแผนและการจัดทำโครงการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พบว่า ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการวางแผนและการจัดโครงการ การกำหนดโครงการ และวิเคราะห์โครงการยังไม่มีระเบียบวิธีโครงการที่กำหนดขึ้นบางโครงการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ขาดการตรวจสอบ และประเมินโครงการ ผลการปฏิบัติตามโครงการไม่ได้นำไปทบทวน หรือปรับปรุงแผนใหม่ ประชุม รอดประเสริฐ (2529) ได้กล่าวถึง ปัญหาการจัดทำโครงการโดยทั่วไปพอสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของโครงการไม่ค่อยชัดเจน ขาดความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจในการจัดทำโครงการอย่างจริงจัง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 ข) ได้สรุปปัญหาในการจัดทำแผน และโครงการของหน่วยงานในสังกัดทุกระดับ ไว้ว่า หน่วยงานทุกระดับยังขาดการวางแผนที่เป็นระบบ การนิเทศติดตามและประเมินผล แผน และโครงการยังไม่ทั่วถึง หน่วยงานเกือบทุกระดับยังขาดความสมบูรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศในการวางแผน .

จากข้อมูลดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า โครงการเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้บริหารโครงการจะต้องดำเนินการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ โดยอาศัยหลักการและทฤษฎี การบริหารโครงการมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การบริหารโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงานยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ถ้ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพแล้ว จะช่วยให้การบริหารโรงเรียน ประสบผลสำเร็จตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีทุกโรงเรียน ได้จัดทำโครงการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนมาโดยตลอดทุก ๆ ปี ประกอบกับ

ปัจจุบันนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี กำลังปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา ตามนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สมชัย วุฒิปรีชา, 2532) และจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในปีการศึกษา 2529, 2530 และ 2531 คุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เฉพาะ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ใน เขตการศึกษา 1. อยู่ในระดับคะแนนที่ - ปกติ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2532 ก.)

ปีการศึกษา	นครปฐม	นนทบุรี	ปทุมธานี	สมุทรปราการ	สมุทรสาคร
2531	66	51	51	65	60
2530	66	52	50	60	46
2529	70	54	50	60	56

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในรอบ 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา คุณภาพ การประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ยังไม่ ก้าวหน้าเท่าที่ควร และยังไม่ทัดเทียมกับจังหวัดอื่นในเขตการศึกษาเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้า ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการบริหารโครงการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีแล้ว ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและนำไป เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ให้เจริญก้าวหน้าตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ และปัจจุบันนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโครงการในโรงเรียน ประถมศึกษาแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโครงการ ตามกระบวนการบริหาร ซึ่ง Goodman and Love (1980) ได้กำหนดไว้สำหรับการบริหารโครงการ ดังนี้
 - 2.1 การวางแผน
 - 2.2 การจัดองค์การ
 - 2.3 การจัดคนเข้าทำงาน
 - 2.4 การอำนวยความสะดวก
 - 2.5 การควบคุม
3. สภาพและปัญหาการบริหารโครงการ จะครอบคลุมทุกโครงการที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เริ่มตั้งแต่โรงเรียนโอนมาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จนถึงปัจจุบัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว
2. หัวหน้างานวิชาการ หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งให้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ รับผิดชอบงานด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการวางแผนของโรงเรียน
3. ขนาดโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ดังนี้
 - 3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน
 - 3.2 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 121 - 300 คน
 - 3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป
4. โครงการ หมายถึง โครงการพัฒนาที่โรงเรียนจัดทำขึ้นสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน
5. การบริหารโครงการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและทรัพยากรที่กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการบริหารโครงการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีนำไปกำหนดแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดให้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 145 คน และหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน 145 คน โดยสุ่มจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งเป็นพวกหรือชั้น (Stratified random sampling)

(ประคอง กรรณสูตร, 2529) ตามขนาดของโรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Krejcie and Morgan (1970) ดังนี้

โรงเรียน	จำนวน	กลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
			ผู้บริหาร	หัวหน้างานวิชาการ
ขนาดเล็ก	23 โรงเรียน	19 โรงเรียน	19 คน	19 คน
ขนาดกลาง	110 โรงเรียน	86 โรงเรียน	86 คน	86 คน
ขนาดใหญ่	45 โรงเรียน	40 โรงเรียน	40 คน	40 คน
รวม	178 โรงเรียน	145 โรงเรียน	145 คน	145 คน
			รวม 290 คน	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 3 ตอน ใช้สำหรับผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบปลายปิด (Closed form)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบปลายปิด (Closed form) และแบบปลายเปิด (Open form)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ทั้งหมด 7 อำเภอ ในจังหวัดปทุมธานี ช่วยแจกแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วกลับคืนให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.2 ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

4.3 ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบปลายปิด วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

4.4 ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหาหาความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

รายงานผลการวิจัยได้นำเสนอเป็น 5 บท ตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยลักษณะและความสำคัญของโครงการ ระบบและกระบวนการบริหารโครงการ การวางแผนโครงการ การจัดองค์การสำหรับบริหารโครงการ การจัดคนเข้าทำงานในโครงการ การอำนวยการโครงการ การควบคุมโครงการ การกำหนดแผนงาน/โครงการในโรงเรียนประถมศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง แสดงรายชื่อหนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วยรายชื่อบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย และแบบสอบถามเพื่อการวิจัย